

Sabor Republike Hrvatske → Hrvatski sabor

sajmovi. Već od srednjega vijeka u Zagrebu su se na prostoru oko župnih crkava održavali dnevni, tjedni i godišnji sajmovi. Sajamske privilegije podjeljivali su vladari: tjedni sajmovi održavali su se točno određenim danima u tjednu, a godišnji prilikom godišnjih proslava sveca zaštitnika župe i trajali su po četrnaest dana, sedam dana prije i sedam dana nakon blagdana. Razvoju trgovine osobito

je pogodovao osnutak Zagrebačke biskupije; najstariji zagrebački sajam, Kraljevski ili Stjepanovski sajam (Štefanjski), održavao se na kaptolskom trgu ispred stolne crkve i u okolini vrela Manduševca na dan sv. Stjepana kralja ili o Kraljevu (20. kolovoza). Kako je Kaptol bio *locus credibilis*, vjerodostojno mjesto gdje su se sklapali ugovori i izdavale pravovljane isprave, prostor zagrebačke prvostolnice bio je stjecište poslovnih ljudi iz cijele Hrvatske. Nadaleko poznat i posjećivan bio je i Markov sajam na Gradecu. Povlasticu održa-

SAJMOVI, M. Bišćan, *Kraljevski sajam pred kulama katedrale*

Sajam na Jelačićevu trgu 1916.

vanja sajmovi Gradec je stekao 1242 → *Zlatnom bulom* kralja Bele IV., prema kojoj su građani imali pravo mali, obični sajam održavati svakodnevno, a veći dva puta tjedno – utorkom i četvrtkom. Novom povlasticom Bele IV. iz 1256. Gradec je dobio privilegij održavanja redovitoga godišnjega Markova sajma povodom blagdana zaštitnika župe sv. Marka (25. travnja), a domaći i strani trgovci bili su oslobođeni plaćanja svih pristojba. Novom poveljom iz 1267. kralj ih je oslobodio i plaćanja carine (tridesetine). Te su privilegije idućih stoljeća vladari često zaobilazili i ubirali pristojbe uz negodovanje gradske općine. Kako bi proširio svoje tržište i oslabio trgovinu susjednoga Kaptola, Gradec je 1372. zatražio dozvolu za održavanje još jednoga sajma. To je bio Margaretski sajam, koji se održavao 13. srpnja u podgrađu kraj crkve sv. Margarete. Nove sajamske povlastice Gradec je dobio 1569. za održavanje sajma povodom blagdana rođenja Blažene Djevice Marije (Mala Gospa, 8. rujna), zatim 1695. za održavanje sajmovi na duhovski utork (Duhovski ili Trojački sajam; poslije premješten na četvrtak prije Cvjetne nedjelje, pa je dobio ime Cvjetni sajam) te u nedjelju prije blagdana sv. Šimuna i Jude apostola (28. listopada). O mjerama, vagi i kvaliteti robe na sajmovima brinuo se *magister fori*, koji je pobirao placovinu, jednu od pristojba na dnevnim i tjednim sajmovima, čiji je prihod pripadao kralju. Između Kaptola

i Gradeca trajno je postojalo suparništvo u trgovini. Obje su općine nastojale svoje područje učiniti središnjim ili jedinim tržištem, a osobito je dugotrajna i iscrpljujuća bila borba oko prava ubiranja sajmišnih i tržnih pristojba. Dogovor zavađenih općina djelomično je bio postignut 1633 – Kaptol je dobio pravo održavanja dnevnoga sajma, Gradec tjednoga, a Kraljevski sajam bio je proglašen zajedničkim sajom obiju općina. God. 1641. gradski je magistrat odlučio da se vrtovi oko vrela Manduševca urede za sajmište, te su se godišnji sajmovi sredinom XVII. st. postupno premjestili na taj prostor, koji je zbog prostranosti i blizine pitke vode bio prikladniji za trgovanje. Carinski ured – *harmica* ili tridesetnica (prema mađ. *harminc*: trideset), gdje se ubirao trideseti dio vrijednosti robe koja se iz drugih zemalja uvozila u Zagreb, najveći je dio vremena, uz lokaciju kraj crkve sv. Margarete, bio smješten u zgradi na današnjem Jelačićevu trgu 2, pa je prema njemu trg nosio ime *Harmica* (→ Jelačićev trg). Prihod od tridesetnice pripadao je slobodnom i kraljevskom gradu te je bio namijenjen održavanju gradskih kula i zidina. Službu tridesetničara obavljala su dva činovnika koji su se birali svake druge godine iza Blaževa, a za nju su se natjecali ugledni i školovani Zagrepčani, redom gradski senatori i zastupnici.

Sajmište je na Jelačićevu trgu ostalo do 1830., kada je preseljeno na današnji Zrinje-

vac. Kada se taj trg 1873. počeo preuređivati za perivoj, sajam je preseljen na prostor Sveučilišnoga trga, gdje se danas nalazi Hrvatsko narodno kazalište. Ondje se održavao do velike jubilarne *Poljoprivredno-šumarske izložbe* 1891. kada je bio premješten u istočni dio grada, danas Trg žrtava fašizma. Dnevni sajam na Markovu trgu prestao je djelovati sredinom XIX. st., a na Jelačićevu trgu trgovalo se do 1930., kada je uređena tržnica na Dolcu (→ tržnice).

S gospodarskim razvojem na kraju XIX. i početku XX. st. te izrastanjem Zagreba u privredno središte šire regionalne važnosti javlja se zamisao o osnutku stalne velesajamske ustanove, što je ostvareno 1909. pokretanjem Zagrebačkoga zbora (→ Zagrebački velesajam).

salezijanski samostan (Omiška ul. 10). Salezijanci su došli u Zagreb 1922. na poziv nadbiskupa Antuna Bauera i preuzeli zgradu nadbiskupskoga konvikta (orfanotrofij) s crkvom sv. Martina u Vlaškoj 36 i 38. Kako im je osnovna zadaća briga za mladež, tu su imali dom (konvikt) za srednjoškolce; dom je zatvoren odlukom komunističke vlasti 1946.

Salezijanci su 1928. na Knežiji, tada dalekoj periferiji grada, otvorili svoj orfanotrofij i počeli graditi dom za oko 900 đakapripravnika. Zavod je neposredno nakon 1945. zatvoren i nacionaliziran, pa je u toj zgradi bila osnovna škola, dječji vrtić, autoškola, mjesna zajednica i dr. Nakon 1990. zgrada je vraćena salezijancima, a 1993. preuređena je za dom bogoslova. God. 1942–1944. salezijanci su na Knežiji gradili → crkvu Marije Pomoćnice, prema projektu arhitekta Zvonimira Požgaja; crkva je završena 1948., kada je podignut i zvonik. U Podsusedu su 1940. sale-

zijanci podignuli crkvu sv. Ivana Bosca (projekt Zvonimira Požgaja), koja 1942. postaje župnom crkvom. Uz crkvu je građena kuća za đake pripravnike, a desetak godina tu je bilo i sjedište Hrvatskoga salezijanskoga provincijalata. God. 1975. osnovan je Katehetski salezijanski centar (Vlaška ul. 36), namijenjen promicanju salezijanskoga načina apostolata, osobito preko izdavačke djelatnosti. Od 1930. salezijanci izdaju list *Blaženi Ivan Bosco* (od 1933. izlazi pod nazivom *Salezijanski vjesnik*, a od 1990. *Don Bosco danas*).

Salon mladih, likovna manifestacija mladih umjetnika (do 35 godina) sa svih područja likovnih djelatnosti ustanovljena 1969. u Zagrebu. Odabirom pojedinačno prispjelih radova nastoji dati pregled jednogodišnjega likovnoga stvaralaštva mladih u Hrvatskoj. Izložbu »Odabir pojedinačno prispjelih radova« ili »Situacija« dopunjavaju 1981–1985. i od 1990. autorske koncepcije pojedinih kritičara i umjetnika (*Zvonko Maković*, »Nova slika«, 1981; *Antun Maračić*, »Radovi osmoro umjetnika relacije s novom slikom«, 1983; *Damir Grubić* »Neosimbolizam – dominantna tendencija u mlađem hrvatskom slikarstvu u

1983.« i dr.). Do 2004. održano je 27 Salona.

Saloon (Night Club Saloon) (Tuškanac 1a), disko klub. Otvoren 1970., neprekidno djeluje do danas, po čemu je najstariji klub u Hrvatskoj i jedan od najstarijih u ovom dijelu Europe. Osnovan je na poticaj Pere Zlataara, uglednoga novinara i tadašnjega glavnog urednika *Plavoga vjesnika* te predsjednika Košarkaškoga kluba *Lokomotiva*, u klupskim prostorijama na Tuškancu. Vlasnici su mu bili dubrovački ugostitelji Albert Papo i Vlaho Srezović. Prva »kuma« Saloona bila je glumica Ana Karić,

SALON MLADIH, katalog

